

Dimitrije Vujadinović

Kulturna politika

Prvi podpredsednik Vlade, Aleksandar Vučić, s pravom se zalaže za stvaranjem jednog funkcionalnog društvenog sistema u svim oblastima, od pravosuđa, ekonomije do obrazovanja i kulture.

Velika većina javnosti to podržava i razumeme neophodnost donošenja strateških reformskih mera! Nije sporno da reforme neće biti niti lake nije jednostavne. Srbija je u dubokoj strukturalnoj krizi i to svi znamo i svakodnevno proživljavamo. Nije potrebno da nas političari u to ubeđuju. Kineski idiogram za krizu sastoji se od dva pojma – opasnost i mogućnost. Kojim putem ćemo mi krenuti? Ono što demantuje izjave Aleksandra Vučića jeste praksa, bar kada je u pitanju kulturna politika. Za poslednjih godinu dana ništa nije niti pokušano niti urađeno na planu sistemskih rešenja u kulturnoj politici.

Kulturna politika, posebno budžetsko trošenje, svelo se na preskupe istorijske spektakle kojima prisustvuju predsednik Tomislav Nikolić sa suprugom, diplomatski kor i odabrana svita u pratnji predsednika! Teško je shvatiti kakve to veze ima sa kulturnom produkcijom i kulturnim životom. U ovih godinu dana, partijsko kadroviranje u kulturi postalo je katastrofalno za kulturnu politiku. Ponovu su iz nekih budžaka iskršli neki stari kadrovi koji su svoje sposobnosti i lične ambicije i sujete već „dokazali“ u predhodnim periodima.

Stanje u kulturnoj produkciji je sve gore i od onoga što obećava Aleksandar Vučić, apsolutno nema ni traga!

Opšte je mesto da novca nema, da ge neće ni biti dovoljno i da je situacija katastrofalna. Međutim, od jeremijada nema puno koristi, treba izaći sa konkretnim predlozima i zahtevima. Mnogo toga nije pitanje novaca, već dobre organizacije.

U tom smislu, sa znanjem koje posedujem iz domena kulturne politike, slobodan sam da predložim neke od preduslova koji se moraju ispuniti pre nego što se krene u definisanje smislene strategije kulturnog razvoja i donošenja delotvorne kulturne politike za sledeću deceniju.

U jednom kraćem tekstu nema prostora za detaljniju elaboraciju predloga, ali iza predloženih mera nalazi se jasan koncept. Oni koji razumeju kulturnu politiku znaće o čemu se radi, ne znači da će se i složiti, zato nam je potreban dijalog.

Neophodno je, pre svega, pokrenuti široki program za bolje društveno pozicioniranje delatnosti kulture. Dublje razumevanje i vrednovanje kulture, kulturnog nasleđa, umetničke produkcije kao stvarnih ishodišta etičkih vrednosti i nezaobilaznog faktora savremenog društvenog i ekonomskog razvoja.

Odmah je potrebno sprovesti reorganizaciju Ministarstva kulture (simulacija modela "produžene ruke" - sprovesti novu unutrašnju sektorsku podjelu: kulturna politika; programske aktivnosti, kulturna baština, nacionalne ustanove, kulturna diplomatija.

U tom smislu resorno razgraničiti kulturnu produkciju, odnosno sve ono što se ubraja u kulturne (kreativne) industrije i posедуje tržišni potencijal prebaciti u nadležnost ministarstva za ekonomiju, socijalna pitanja umetnika i nacionalne penzije u domen ministarstva za rad i socijalna pitanja.

Promeniti ulogu Ministarstva - od administrativnog servisa preći na živo središte kulturne politike koje daje originalna i inovativna rešenja i stvara ambijent, odnosno daje kontekst kulturnoj produkciji. Aktivno učešće Ministarstva u raspodel državnog budžeta – ne prilagođavati se unapred određenoj visini izdvajanja već uraditi realan budžet potreba i na osnovu njega zahtevati finansijska sredstva.

Promeniti društveni položaj nacionalnih i javnih ustanova kulture od njihove uloge izvršilaca programa na partnere Ministarstvu u realizaciji kulturne politike. Reorganizovati Zavod za proučavanje kulturnog razvitka u cilju stvaranja centra naučno-istraživačke izuzetnosti.

Unutar Vlade uspostaviti intenzivnu međuresornu saradnju u cilju objedinjenog realizovanja dogovorene kulturne politike, prvenstveno sa ministarstvima obrazovanja, ekonomije i finansija, inostranih poslova, građevine, kao i sa Kancelarijom za pridruživanje EU.

Pojačati stručnost i konkurentnost kadrova u Ministarstvu kulture i svim javnim institucijama uključivanjem umetničkog i intelektualnog potencijala građana Srbije koji žive u inostranstvu, kao i dovođenjem stručnjaka iz inostranstva.

Zahtevati racionalizaciju, unutrašnju reorganizaciju, tehničku modernizaciju i efikasnost rada kulturne infrastrukture. U tom cilju omogućiti saradnju javnog i privatnog sektora, kao i sprovesti privatizaciju.

Uvesti pravilo nezavisnog monitoringa i evaluacije rada ustanova i realizacije projekata, kao i ličnu odgovornost rukovodećih lica.

Omogućiti da kultura bude dostupna za sve - sprovesti horizontalnu, vertikalnu i geografsku decentralizaciju kulturne produkcije i distribucije.

Srediti pravnu regulativu, pre svega preispitati Zakon o kulturi, kao i redefinisati resorne nadležnosti na republičkom, pokrajinskom, gradskim nivoima.

Povećati efikasnost trošenja sredstava Ministarstva. U tom cilju u finansijske instrumente, pored dotacija, uključiti subvencije, stimulacije, nagrade, stipendije, honorare, kredite i slično.

Otvoriti mogućnosti za nove izvore finansiranja na unutrašnjem planu (fiskalnim stimulacijama, osnivanjem paradržavnih fondacija, prihod od lutrije, otkup dela) i međunarodnom nivou .

U tom smislu omogućiti pravnu osnovu i finansijsku motivaciju za osnivanjem komercijalnih nedobitnih ustanova u kulturi, kao i status samostalni radnik u kulturi - pravno lice.

Obezbediti aktivno učešće publike u donošenju odluka o kulturnoj politici i programskim opredeljenjima ustanova (sinergija umetnika i publike).

Sasvim je jasno da "veliko spremanje" u kulturnoj produkciji zahteva jasnu političku odluku, radikalne mere i vreme za realizaciju. Ali, mora se već jednom započeti! „Kulturom odlaganja“ ništa ne dobijamo, samo se problemi nagomilavaju i, na kraju, sve se uruši.